

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2–6 A 11
00580 Helsinki
olli.saari@vapaa-ajankalastaja.fi

LAUSUNTO

17.2.2022

Ympäristöministeriö
lausuntopalvelu.fi

VIITE 23.12.2021 saapunut lausuntopyyntö (VN/9898/2021)

ASIA Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut ympäristöministeriön valmistelemaan hallituksen esitykseen (HE) eduskunnalle laiksi jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta ja esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

ASIAN TAUSTA

SUP-direktiivin tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

SUP-direktiivin 1 artiklan mukaan tavoitteena on: *ehkäistä ja vähentää direktiivin soveltamisalaan kuuluvien muovituotteiden vaikutusta ympäristöön, erityisesti vesiympäristöön, ja ihmisten terveyteen sekä edistää siirtymistä kiertotalouteen, jossa käytetään innovatiivisia ja kestäviä liiketoimintamalleja, tuotteita ja materiaaleja, ja siten edistää myös sisämarkkinoiden tehokasta toimintaa.* Direktiivin 2 artiklan mukaan sen soveltamisalaan kuuluvat direktiivin liitteessä nimenomaisesti luetellut kertakäyttöiset muovituotteet, kaikki oxo-hajoavasta muovista valmistetut tuotteet sekä kaikki muovია sisältävät kalastusvälineet. Direktiivin resitaalin 25 mukaan direktiivin soveltamisalaan kuuluvat muovituotteet ovat muovituotteita, joita useimmin löytyy roskana EU:n rannoilta, jotta toimet voitaisiin keskittää sinne, missä niitä eniten tarvitaan.

Kalastusvälineet poikkeavat muista luetelluista tuotteista siten, että ne eivät ole kertakäyttöisiä.

Kalastusvälineellä tarkoitetaan direktiivissä esinettä tai laitteen osaa, jota käytetään kalastuksessa tai vesiviljelyssä meren elollisten luonnonvarojen pyyntiin tai kasvattamiseen tai joka kelluu merenpinnalla ja jolla pyritään houkuttelemaan ja pyytämään tai kasvattamaan tällaisia meren elollisia luonnonvaroja.

Kalastusvälinejätteellä tarkoitetaan direktiivissä kalastusvälineitä tai niiden osia, jotka kuuluvat direktiivin 2008/98/EY 3 artiklan 1 kohdassa esitetyn jätteen määritelmän soveltamisalaan, mukaan lukien kaikki osat, aineet tai materiaalit, jotka olivat osa kyseistä kalastusvälinettä tai liitettynä siihen, kun se hävitettiin, hylätyt ja kadonneet kalastusvälineet mukaan luettuina.

SUOMEN VAPAA-AJANKALASTAJIEN KANTA

HE:n kappaleessa 3.1.3 *Roskan lähteet ja reitit* viitataan Luonnonvarakeskuksen (Luke) arvioihin kalastuksen muoviroskan määrästä. Ne on myös koottu Kalastus ja kalankasvatus muoviroskan lähteenä Itämerellä -selvitykseen, jonka tuloksien mukaan koko Suomen merialueen kalastuksen makromuoviroskan määrä on 2,5 tonnia (sisältäen vain muovin painon) vuodessa. Tästä kaupallisen kalastuksen osuus oli yksi tonni ja vapaa-ajan verkkokalastuksen määrä 1,5 tonnia. **SVK:n tulkinnan mukaan selvityksessä on nostettu esiin keskeisimmät kalastuksen muoviroskaa aiheuttavat muodot, eikä vapakalastus niihin kuulu.**

Samassa HE:n kappaleessa onkin todettu muovia sisältävien kalastusvälineiden aiheuttamasta roskaantumisen seuraavaa: ”Roskaantumisen kannalta olennaisimmat kalastusvälineryhmät ovat ammattikalastuksen ja vapaa-ajan kalastuksen verkot sekä toisena olennaisena tuotteena polystyreenistä valmistetut säilytys- ja kuljetuslaatikot, jotka eivät kuitenkaan kuulu SUP-direktiivin piiriin.”

Lisäksi direktiivin tavoitteissa on todettu, että: ”Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat muovituotteet ovat muovituotteita, joita useimmin löytyy roskana EU:n rannoilta”.

SVK katsoo, ettei SUP-direktiiviä tule kansallisessa toimeenpanossa soveltaa vapakalastuksessa käytettäviin välineisiin, koska ne eivät kuulu roskaantumisen kannalta olennaisimpiin kalastusvälineryhmiin. **SVK:n mukaan tulee käytössä olevaa tietoon nojaten SUP-direktiivi rajata koskemaan kalastusvälineiden osalta vain kaupallisessa ja vapaa-ajan kalastuksessa käytettäviä pyydyksiä,** joita useimmiten löytyy roskana niin EU:n kuin Suomenkin rannoilta taikka vesistä.

SVK:n mielestä on valitettavaa, että Ympäristöministeriön valmistelemassa esityksessä vapakalastusta pyritään leimaamaan erilaisten pyydyksien kanssa yhtäläiseksi ympäristön roskaantumista aiheuttavaksi kalastusmuodoksi, vaikkei siitä näyttöä olekaan. Ennustettavia direktiivin vaikutuksia muunkaan kalastuksen roskavaikutuksen vähentämiseen ei voida pitää Suomessa merkittävänä, sillä Luke:n selvityksen perusteella kalastuksen makromuoviroska on pitkälti peräisin tahattomista pyydyksien katoamisista.

Vapaa-ajankalastuksen edellytyksenä ovat puhtaat vedet ja terveet kalakannat, ja vapaa-ajankalastajat haluavat omilla toimillaan edistää niiden ylläpitoa ja vahvistamista. SVK on osallistanut vapaa-ajankalastajia eri tavoin vesien roskaantumista vähentäviin ja kiertotaloutta edistäviin toimiin. Koolla on väliä - kannustusta vastuulliseen vapaa-ajankalastukseen -hankkeessa on vuodesta 2015 lähtien viestitty roskaamattomuuden puolesta. Hankkeessa aloitettiin ensimmäisenä Suomessa jigikeräys ja jigien uudelleenkäyttö vuonna 2020. Vuonna 2021 keräyspisteitä oli jo 10 kalastusvälineistä myyvässä liikkeessä ja lisäksi niitä on kerätty messuilla ja Pidä Saaristo Siistinä ry:n huoltoaluksilla. Keräyksen tuloksena jatkuvasti kasvava osuus Suomessa myytävistä jigeistä päättyi kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön. Suosituilla kalastuspaikoilla on myös järjestetty siivoustalkoita ja kerätty rannoilta pois siimoja ja kalastusvälinepakkauksia kalastustapahtumien yhteydessä. Lisäksi SVK toteutti yhdessä Motonetin ja Rapalan kanssa vieheiden kierrätyskampanjan vuonna 2021, jossa kuluttajilta kerättyjä vieheitä toimitettiin kunnostettaviksi kahdeksaan SVK:n jäsenseuraan eri puolelle Suomea. Kunnostetut uistimet päättyivät nuorten kalastusharrastajien käyttöön. Samalla kerättiin myös jigejä SVK:n jigikeräykseen.

SVK:n näkemys on, että näkyvät kampanjat ovat tehokkain tapa kerätä ja kierrättää vapakalastuksen kalastusvälinejätettä sekä lisätä niiden uusiokäyttöä. Lisäksi kalastusväline- ja pakkausjätteen päätymistä rannoille ja vesistöihin voidaan parhaiten vähentää viestintä- ja tiedotuskampanjoiden avulla.

Marinin hallitusohjelmassa toimeenpantavaksi kirjatun Vapaa-ajan kalatalouden kehittämissstrategian tavoitteisiin kuuluu muun muassa Hyvät kalavedet ja elinvoimaiset kalakannat, Paremmat edellytykset elinkeinoille sekä Riittävä tietopohja.

SVK katsoo, että SUP-direktiivin sinänsä kannatettavasta tavoitteesta huolimatta sekä kansallisen strategian että myös SUP-direktiivin tavoitteet ovat paremmin saavutettavissa vapaa-ajan kalatalouden toimijoiden vapaaehtoisin toimin. Niitä voidaan odottaa tapahtuvan, sillä strategian yhteisesti hyväksytyt tahtotila *Lähivuosina vapaa-ajankalastus on suosittu ja yhteiskunnallisesti arvostettu luontoharrastus, joka kestävästi hyödyntää monipuolisia kalavesiä ja kalastusmahdollisuuksia* ohjaa koko vapaa-ajan kalataloussektorin toimintaa.

JIGIKIERRÄTYS

Kierrätä vanhat jigit

HE:n kappaleessa 4.1.2 Tuottajavastuujärjestelmien muutokset todetaan: ”Kalastusvälinejätteen kansalliseksi erilliskeräysasteeksi säädettäisiin lain nojalla annettavalla asetuksella 10 prosenttia. Kalastusvälinejätteen määrästä ei ole tällä hetkellä luotettavaa tutkimustietoa. Esityksessä tarkoitetun erilliskeräysverkoston kautta tullaan jatkossa saamaan tietoa kalastusvälinejätteen määrästä ja tiedon kertyessä voidaan vähimmäiskeräysastetta päivittää tarvittaessa.” SVK:n näkemys on, että vapakalastusvälineiden osalta 10 % vuosittainen keräysvelvoite on epärealistisen suuri. Kalastusvälineet ovat arvokkaita ja vapakalastajat pitävät hyvää huolta välineistään. Niitä käytetään keskimäärin useita vuosia ja jopa vuosikymmeniä, joten esitettävä 10 % keräystaso voi olla jopa suurempi, kuin minkä verran vuosittain myytävästä muovista sisältävästä kalastusvälineistöä päätyy jätelain määritelmän mukaiseksi kalastusvälinejätteeksi yhden vuoden kuluessa, kun pakkauksia ei lasketa mukaan. Keräystasoa määritettäessä on myös otettava huomioon, että edellä mainittuun määritelämään lasketaan mukaan hylätyt ja kadonneet kalastusvälineet, joilta ei täysin voida koskaan välttyä. Lisäksi iso osa vapaa-ajankalastuksen muovijätteestä toimitetaan tulevaisuudessakin varmasti, ja SUP-direktiivin toimeenpanon laajuudesta huolimatta, jätehuoltopisteiden jäte- ja kierrätysastioihin, esimerkkinä metallinkeräykseen toimitettavat vain pieneltä osin muovia sisältävät välineet. Tämä osuus ei siis tulisi näkymään, kun Suomi raportoi EU:lle kerätyn jätteen määriä ja arvioi keräyksen onnistumista. **SVK arvioi voitavan jo nyt sanoa, että kalastusvälinejätekeräyksellä ei vapakalastuksesta tulisi vuosittain saamaan kokoon esitettyä 10 prosentin jätemäärää, mikäli direktiivin kansallisessa toimeenpanossa siihen päätetään sisällyttää myös vapakalastusvälineet.**

Laki- ja pykäläkohtaiset huomiot

Jätelaki

6 §, Muut määritelmat, 32 kohta, kalastusvälineen määritelmä

Edellä esitettyyn viitaten SVK esittää 32 kohdan muuttamista muotoon: kalastusvälineellä esinettä tai laitteen osaa, jota käytetään kaupallisessa kalastuksessa, vapaa-ajan verkkokalastuksessa tai vesiviljelyssä elollisten luonnonvarojen pyyntiin tai kasvattamiseen tai joka kelluu veden pinnalla ja jolla pyritään houkuttelemaan ja pyytämään tai kasvattamaan tällaisia vesien elollisia luonnonvaroja, pois lukien kalastusvälineeseen kuuluvat sähkö- ja elektroniikkalaitteet.

Merenkulun ympäristönsuojelulaki

9 luku, Jätteiden vastaanottojärjestelyt satamassa, 3 §

Pykäläkohtaisissa perusteluissa kerrotaan HE:een sisältyvän uuden 2 momentin tarkoittavan vain kaupallisen kalastuksen kalastusvälinejätettä. SVK esittää tämän tarkennuksen lisäämistä myös pykälään seuraavalla tavalla: Kalastussataman pitäjän on järjestettävä jätelain (646/2011) 6 §:n 1 momentin 33 kohdan tarkoittaman kaupallisen kalastuksen kalastusvälinejätteen erillinen vastaanotto, jos sataman vuosittainen saalismäärä on vähintään 5000 kg. Kalastussataman vastaanotto on sovitettava teknisesti yhteen jätelain 49 §:n 3 momentin mukaisen tuottajan järjestämän kuljetuksen kanssa.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Juha Ojajarju (valmistelija)
kalatalousasiantuntija

Olli Saari
toiminnanjohtaja